

a finoman metszett térképek egyes szakaszaira hivatkozva részletesen tájékoztat a szoros természetéről. Először is a bázias babakői s az ezt követő 6 km. szakaszt írja le; majd az alibég-sztenkait (6 $\frac{1}{2}$ km.), a sztenka-berzászkait, a drjkeit (6 km.), a szliburait (7·7 km.), a grebenit (4·8 km.), a juczit s a kazánit (14·1 km.) és pedig annál terjedelmesebben, mentől inkább összeszűkül a hatalmas folyam. Mindenütt megfigyeli előbb a folyam bal-, azután jobboldali partjának földtani és földrajzi viszonyait, végre pedig magának a medernek érdekességeit, a nélkül, hogy a szakaszokra való elaprózás legkevesebbet is ártana az áttekinthetőségnek.

Mivel művének közléséhez még 1890-ben fogott, a legújabb szabályozásokról már nem szólhatott a szerző. Azonban így is oly becses forrásmunka ez, hogy senki sem nélkülözheti, a ki a Vaskapu tanulmányozásával foglalkozik s köszönetet érdemel az erdélyi részeknek ez egyik jeles tudósa, hogy a külföldet ily becses műben tájékoztatta a hatalmas folyam magyarországi szorosainak természetéről. M.

Válasz dr. Kassai Gusztávnak.

A ki elolvasta K. úr értekezéséről e folyóirat mult évfolyamában (X. köt., 533—536 ll.) közölt bírálatomat és összehasonlítja azt K. úr e folyóirat f. évi májusi füzetében adott gyanúsító és szenvedélyeskedő válaszával, annak el kell ismernie, hogy tisztességesebb hangon írok, mint K. úr, kinek vitatkozási modorát ez úttal se tartom követendőnek. A mi magát a tárgyat illeti, természetes, hogy volna nekem is sok mondani valóm, de mivel e folyóirat széles tárgykörénél fogva nem engedhet tért hosszúra nyúló és részletes nyelvi kérdésekkel foglalkozó vitáknak, engedek a szerkesztő úr kívánságának és rövidre szabom épen a térben való hiány miatt K. úr feleletével egy időben meg nem jelenhető válaszat. Tehetem ezt annál is inkább, mert abban a nézetben vagyok, hogy a ki nem ismer jobb újjörög nyelvtant, mint a mai nyelvállapotot sok tekintetben hamisan és hiányosan feltűntető Jeannarakisét, se jobb újjörög szótárt mint a nagyon hiányos és rozsz Legrand-félet, és „korszakot alkotónak” mondja Mullernek a külföldi kritika által egyhangúlag és már túlságosan is elítélt nyelvtanát; a ki nem tudja, hogy Jeannarakis német-görög szótárában minden megkülömböztetés nélkül vannak egymás mellé állítva a legarchaisztikusabb és legmodernebb alakok; a ki nem érti meg vagy erőszakosan félremagyarázza az általa fegyverül használt adatokat, és elcsúri-csavarja saját szövegének az értelmét (hogy a reá mért csapást kikerülje); a ki nem veszi észre, hogy a stílus változatosságára való törekvése közben hibákat követ el; a kinek bátorsága van ahoz, hogy szarvashibáinak is védelmére keljen, és fogalma sincs az újjörög irodalmi nyelv kérdésének mai állásáról (a melynek szempontjából értekezését bíráltam); a ki nem tudja megítélni, hogy mi a mai görög irodalmi nyelvben tudatos archaizálás és mi tisztán újjörög elem (mert más az, ha egy újjörög író tudatosan használ régies alakokat, és más az, ha

valaki az úgörög irodalmi nyelv lényeges elemének tartja azt, a mi benne kivívó archaizmus); a ki nem tudja, hogy a túlságosan archaizáló irány ellen a görög írók legnagyobb része állást foglalt, és hogy az archaizálásra való törekvés közben nemcsak a középkorban de az újkori íróknál is találhatók kellő ismeret hiányából származó nyelvhibák; a ki védekezésének fő eszközeül nem a *καθαρεύουσα* bizonyítékait, hanem a fentebb jellemzett Jeannarakis-féle nyelvtant és szótárt használja, és nem tudja, hogy az Ἐθνη-*nak*, mint Kontos fő organumának cikkei nem az általánosan elterjedt *καθαρεύουσα*-n, hanem archaizáló nyelven írvák; szóval, a kinek nincs tudomása azokról, a miket én bírálatomnak bevezetésében épen a félreértés kikerülése céljából fölemlítettem, és a ki ilyen tájékozatlansággal merészel ilyen hangon szólni: azzal nem érdemes vitatkozni, annak nem érdemes pontról pontra kimutatni, hogy tévedett. Vagy talán figyelmeztessem K. urat arra is, hogy a mai görög prózáának három faja van, t. i. 1. az attikizáló archaistikus, 2. a demotikus nyelv, és 3. a kettő között álló, Koraes által megteremtett és általánosan elterjedt *καθαρεύουσα*; hogy tehát tudnunk kell, ha bizonyítékokat keresünk, hogy honnan meritjük azokat. K. úr stilusa ezeknek a fajoknak egyikéhez se tartozik, hanem K. úr, úgy látszik, meg akarja teremteni a görögöknek második Koraes-eként a negyedik fajt, mely, ha nem csalódom, szerinte hivatva volna arra, hogy a görögök jövőndő prózája legyen, s a görög nyelvkérdést végleg megoldja.

Mit állítok én főképen bírálatomban? Azt, hogy K. úr *nyelve* „inkább *attikai* mint *καθαρεύουσα*“, és ebből a szempontból constatálom a kisebb-nagyobb tévedéseket és szarvashibákat, melyeket K. úr nem tud tisztára mosni az Ἐθνη-ből vett egy-két példával, mert nem tudja megítélni az illető cikk írójának nyelvi álláspontját. Más az, ha egy görög író tudatosan és következetesen ír archaizáló vagy népies irányban, és más az, ha valaki a görög nyelv különböző korszakainak heterogen elemeit összetételek: az előbbi esetben előáll egy határozott irányú stílus, az utóbbiban egy zavaros zagyvalék. Ha elolvásná K. úr pl. Hatzidakisnak az Ἐθνη-ban közölt Reinach-hoz intézett teljesen archaistikus levelét, bizonyára így kiáltana fel: „Íme a *καθαρεύουσα*, mennyire hasonlít az ógöröghöz!“ Igy szólana, mert nem tudná, hogy ez a levél csak a külföldi tudós iránt való tekintetből van ilyen stílusban írva, melyet maga az író se tart *καθαρεύουσα*-nak. És ha kezébe venné a későbbi ókori és a középkori görög írók munkáit, képes volna velük megokolni minden *kitelhető nyelvi badarságot*, mert nem ismeri azoknak nyelvi értékét. Igy pl. azt mondja K. úr, hogy *ἀδυνατεί* egyenlő értékű *εἶνε ἀδύνατον* vagy *δὲν εἶνε δύνατον*-nal, és hivatkozik Jeannarakis szótárára és az Ἐθνη-*nak* egyik helyére, anélkül hogy tudná, hogy *ἀδύνατος* csak személyesen konstruáltatik — mint az általa idézett két hely is mutatja — de *nem személytelenül*, mint a hogy K. úr használja, hogy tehát *ἀδυνατεί* nem egyenlő értékű *εἶνε ἀδύνατον* vagy *δὲν εἶνε δύνατον*-nal. Olvassa csak tovább Jeannarakis szótárának illető helyét, és ott fog találni több személytelen kifejezést, melyek közül rövidség kedvéért csak ezt az egyet idézem: Man kann es unmöglich glauben, *ἀδύνατον* (t. i. *εἶνε*) *ἢ το πιστεύω τις* (és nem *ἀδυνατεί ἢ το πιστεύω τις*). Ha azonban K. úr minden *δρον* találni akar az ő

constructiójához hasonlót a görögben, megtalálhatja azt is az új testamentum nyelvében, hol ἀδυνατεί csakugyan annyi mint εἶνε ἀδύνατον vagy δὲν εἶνε δυνατὸν. Példának elég ez az egy, mert hasonló értékűek K. úrnak valamennyi ellenvetései. Lehet, hogy egy-két helyét félreértettem, de nekem bizony drágább az időm, semhogy K. úr homályos stílusának tanulmányozására és méltatására hat hónapot szenteljek, mint K. úr az ő válaszána megírására.

Egy szóval, K. úr kellő ismeretek hiányában sehogy se tudja megérteni a bírálatomban elfoglalt álláspontot, és mint késsel játszó gyermek csak magát vágja a felhozott adatokkal. K. úr azt hiszi, hogy Mullernek az Egy. Phil. Közlönyben közölt bírálata után minden további felszólalás fölöslegessé vált, de nem veszi észre, hogy az udvarias bírálatnak ezen szavaiban: „Sajnos, hogy a kifejezés egyes helyeken kissé homályos“ és ebben az idézetében: „Vitiis nemo sine nascitur; optimus ille est, qui minimis arguetur“, benne vannak mindazok a kifogások, melyeket én részletesebben felsoroltam. De jusson eszébe K. úrnak, hogy van nálunk egy szaktudós, ki az újjörög nyelv terén tekintélynek mondható, s a ki K. úr épen szóban forgó értekezésének nyelvéről nem mondott kedvező ítéletet. Hátha talán úgy áll a dolog, hogy ezzel az ítélettel szemben nincs fölebbezés! K. úr még különösen fel is hívja a szaktudósok figyelmét nekem adott válaszára. No én ugyan nem bánom. Kiemeltem általánosságban azokat a nagy hiányokat, melyekben K. úr válasza leledzik, és észrevételeim alapján könnyen megítélhető ellenvetéseinek értéke. A leghatározottabban hangsúlyozom, hogy K. úr phrazeológiája és syntaxisa annyira archaisztikus, hogy *értekezése nem egyéb, mint egyes modern alakokkal tarkított attikai stílus-gyakorlat.*

Bírálatom megírásában semmi egyéb „lélektani motivum“ nem vezérelt, mint az, hogy arra hivatottnak éreztem magamat. Biztosíthatom K. urat, hogy tudományos működésének semmi különösebb jelentőséget sem tulajdonítok, s hogy ehhez képest ezentúl fölöslegesnek fogom tartani vele szemben a felszólalást. Miattam dolgozhatnak tovább nyugodtan!

Pecz Vilmos.

Különfélék.

A Mátyás-szobor pályázat.

Valóban szép és versenyre buzdító feladatot tűzött volt ki a kozlozsvári Mátyás-szobor-bizottság a magyar szobrászoknak, a mikor felhívta őket, hogy mutassanak be tervet, illetőleg mintát egy lovas-szoborhoz, a mely a magyar történelem egyik kiváló és talán legnépszerűbb alakja emléket testesítse meg abban a városban, a mely méltán büszkélkedhetik azzal, hogy az ő keblében látta meg a napvilágot a nemzet köztudatában maig is „igazságos“ király.

Már ez az „igazságos“ jelző azonnal megérteti mindenkivel, hogy a nagy király alakja a nemzeti hagyományban sajtáságos dícsfény ra-